

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

TIDSKRIFT FÖR

SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

ORGAN FÖR

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET, FÖRENINGEN FÖR VÄLGÖRENHETENS ORDNANDE
OCH FÖRENINGEN HANDARBETETS VÄNNERREDAKTÖR: *LOTTEN DAHLGREN*

INNEHÅLL:

S. J. BOËTHIUS: Geijer om äktenskapet och kvinnans ställning.
 CHARLOTTE BJÖRNSTJERNA: Minns du? Hågkomster från ett gammalt bruk i
 Uppland.
 F. E.: Några blad ur folkbildningsarbetet i Finland.
 DAGMAR BERGSTRÖM: Ensamheten,
 Kvinnan och kriget.
 Litteratur: M. LGM: Predikningar af Natanael Besköw. — L. D.: Ingrid af
 Alfhild Agrell. — M. LGM: Ljudande malm af Runa.
 Föreningsmeddelanden,
 Från skilda håll.
 Lina Morgenstern.

SVECIA,

Solidt, tidsenligt Lifförsäkringsbolag.
Ömsesidighetsprincip. — Svensk dödlighet.

Kontor: Regeringsgatan 3.

Olycksfall-försäkringsanstalten **GOTHIA.**

Afslutar olycksfallförsäkringar på liberalaste och tidsenligaste vilkor.

Hufvudkontor: Regeringsgatan 3, 2 tr.

Erfriska och påbyggande **Broderier** på siden-, kläder-, färd- och yllestrummal,
 passande för **Dukar, Portiärer, Mattor, Kuddar, Soveringsdukar** m. m. **Monster**
 utbyras. **Rekviritioner** från landsorten ombesörjas pr. omgående.

Textilafdelning, Thyra Grafström.

K. M. LUNDBERG

Bröderna Pålhmans Skrif-, Språk- & Handelsinstitut,
 Stora Vattugatan 2, 1 och 2 tr. upp, Stockholm, A. T. 84. *Rika 50 00.*
 Fullständigt Handelsläroverk. Anskurser, Terminskurser, 3 mån.
 kurser samt kurser i särskilda ämnen. Undervisningen bestyrkes af
 17 lärare. **Ammöliniar** och **uppläsningskurser** hvarje dag. **Nya elever**
 mottagas. **Prospekt** gratis på begäran. **Skrifsinstitutet** fortgår
 oförändradt. **Söndagsstok.** 9—11 f. m.

Största lager af
Duktyger,
Lakens- och Örngåttslärfter,
Handdukar, Hollands, Madapolam,
Piqué, Broderier & Spetsar.
Specialité: **Damutstyrslar,**

hvilka förfärdigas å egen Syateljé och levereras fullt färdiga, märkta och tvättade.

Egen Tvätt- och Strykinrättning jemte Ångmangel.

K. M. LUNDBERG, Stureplan.

Hufvudbutik:
Regeringsgatan 26.

Filialer:
Drottninggatan 73 A
Storgatan 9
Munkbron 5
Götgatan 24.

Sybehör,

Liffoder, Kjolfoder,

Skoningstyg, Ärmlappar,

Lifband och Fjädrar

af de bästa qualitéer.

HERM. MEETHS.

Bikupan,

21 Klarabergsgatan 21.

Svenska fruntimmersarbeten: Hemväfda Gardiner, Nationaldräkter, Broderier, stickade och virkade arbeten, glödrerade artiklar, träsniderier, Dockor, Lampskärmar, Barnkläder, Förkläden, Mössor, Askar med modeller för »baby»-utstyrslar, Lappskor m. m.

Beställningar mottagas på Linneutstyrslar och alla slags fruntimmersarbeten. Märkning med broderi och bläck utföres.

Broderade Remsor.

Knypplade och virkade Spetsar finnas på lager.

Rekvisioner från landsorten expedieras skyndsamt och omsorgsfullt. Allm. Tel. 51 65.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna värden af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen, underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

De Ungas Tidning,

Sveriges mest spridda Ungdomstidning, utkommer under 1901 2 gånger i månaden med ett nr å 16 sidor (juni—aug. blott 8 sidor) under redaktion af pastor **Efr. Rang** och fröken **S. Storckenfeldt**.

Under år 1900 hafva ledande uppsatser, berättelser, dikter och skildringar lämnats af ett femtiotal ungdomsvänner och författare.

De Ungas Tidning vill alltfort utgöra en *mötesplats* för ungdomen och dess verkliga vänner.

De Ungas Tidning vill alltfort bjuda på goda ting både för hjärta och hufvud.

De Ungas Tidning vill alltfort vara frisk och hurtig, lärorik och omväxlande, samt följa med tiden — ej med strömmen.

De Ungas Tidning kostar 2 kr. å posten pr år. Vid direkt rekvisition från förlaget, när minst 5 ex. tagas, är priset 1: 50 pr ex., när minst 20 ex. tagas 1: 25 pr ex. Hvert 11:te gratis.

Alltså för 25 kronor 22 exemplar.

Aug. Magnusson

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

STOCKHOLM.

(Etablerad 1860.)

Största lager i Norden

af

Kulörta och Svarta Klädningstyger
i **Siden** och **Ylle**,
Bomullsvvaror, Kapptyger och Schalar.

Afdelningen

för å egen fabrik confectionerade artiklar, in-
rättad efter utländskt mönster, erbjuder ett

storartadt urval af **färdiggjorda**

Promenad- och Sällskapsklädningar,

Bluslif och Kjolar,

*Res-, Rid-, Velociped- o. Gymnastikdräk-
ter, Morgonrockar och Underkjolar m. m.*

Allt efter senaste modeller.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 2867.

**Profver på begäran
kostnadsfritt.**

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Geijer om äktenskapet och kvinnans ställning.

Ur föredraget om Erik Gustaf Geijer i Vetenskapsakademins
hörsal d. 5 november.*)

Det är klart, att Geijer med sin organiska uppfattning af samhällslifvet skulle hålla strängt på den institution, som kan sägas utgöra själfva hjärtat i samhällsorganismen: *familjen*. Så säger han t. ex.: »Den är icke blott det första utan ock det sista i samhället». — »All sedlighets rot hos ett folk är familjens helgd.» Han var därför äfven under sin »liberala» tid en bestämd motståndare till den liberalism, som i det lagbundna äktenskapet ser en otillbörlig inskränkning af friheten och därför skrifver »den fria kärleken» på sin fana. Frågan var på denna tid brännande genom Almqvists nyss utgifna novell »Det går an».

Hvad som är ägnadt att gifva styrka åt den fria kärlekens liberalism är, att den framträder ej endast såsom ett »köttets evangelium» utan stundom under en ideal form, som kan tilltala äfven ädla sinnen. Den ideala grunden för äktenskapet, säger man, är kärleken; endast där *den* finns, är det ett äktenskap i anda och sanning; där kärleken saknas, bör därför äktenskapet upplösas, och således bör förhållandet mellan man och kvinna ej bestämmas af några yttre, af staten fastställda band, utan vara fullkomligt fritt.

Men Geijer vägde denna idealism på *plikstens* vågskål, och då befanns den för lätt. I den sista af sina artiklar om »läroverksfrågan» yttrar han sig nämligen på följande sätt:

»Slutligen genomtränger den högre samfundsandan äfven *familjen*, bestämmande allt renare *makars, barns, tjänares* förhållande efter principen af ömsesidig rätt och plikt. Det gäller i synnerhet om *äktenskapet*; en öfverenskommelse, som inför staten är familjens

*) Första delen af föredraget behandlade Geijers betydelse som banbrytare inom den moderna historieforskningen. Därefter berördes Geijers ställning till sin tids politiska och sociala spörsmål och hans därmed sammanhängande s. k. »affall». Hvad som här meddelas, efter föreläsarens oss godhetsfullt tillhandahållna manuskript, innehåller uttalanden, hvilka väl kunna tillämpas äfven på vår tids brännande frågor och sålunda erbjuda ett särskildt intresse.

lagliga grund och som genom makarnas allt mer erkända lika rätt på en gång blir — om störd af rättskränkningar — *upplösligare* (d. v. s. de fall, i hvilka *äktenskapsskillnad* är laglig, blifva allt nogare bestämda) men just därigenom frivilligt kan blifva så mycket *fastare*. Äktenskapet har på en gång en *juridisk, moralisk* och *religiös* helgd och kan i själfva verket *ej umbära någondera*; ty äfven de lagstiftningar, som blott uppfatta det såsom ett *civilkontrakt*, förutsätta de andra högre betydelserna. Det är en *objektiv*, för både rättens och sedlighetens upprätthållande nödvändig, af kristendomen först i sin rätta dag ställd *institution*, hvilken, såsom en statens moraliska grundval, till sin giltighet och varaktighet ingalunda kan göras beroende af ett blott *subjektivt godtycke*, utan är så mycket heligare, som här, liksom vid en mänsklighetens vagga, är fråga om kommande släktens väl och ve. Det står hvar och en fritt att inträda i en sådan förening eller icke. Det är de blifvande makarnas plikt att dessförinnan allvarligt pröfva sig själfva, om de med kärlek kunna uppfylla de skyldigheter den äkta föreningen ålägger. Men växlingen i tycken upplöser ingalunda föreningen, utan innehåller ett ondt, som pliktmässigt *bör* motarbetas och *kan* motarbetas (ty hvad vore människans, om hon ej kunde lära sig älska sina skyldigheter?), så länge uppfyllandet af plikt i allmänhet — det vill säga *egen och makans förbättring* — är i äktenskapet *möjlig* — *ej längre*. Ty intet band gäller mot räddningen af en själ». I en not gör Geijer härtill följande tillägg: »Det flacka resonemang, som vill upplösa äktenskapet efter det subjektiva tycket eller, som är det samma, insinuera, att det *går an* att afskaffa det, är alldeles af samma halt som det, hvilket skulle förneka förbindelsen af pliktens uppfyllande i allmänhet, så snart genom växlande tycke detta uppfyllande ej skedde *rätt gärna*, emedan i alla fall den kärleksfulla afsikten vore det enda, som kunde gifva handlingen värde. Man skulle då kunna gå ännu längre i förvidenhet och rättfärdiga det största brott, t. ex. lönmordet, ifall den kärleksfulla afsikten vore tillstädes att därmed befordra en människa till himmelriket.»

Se saken är den, att under namnet kärlek, som har en så ideal klang, rymmes också något, som är allt annat än idealt, nämligen *sinligt begär* och *nyck*, och dessa makter, hvilkas fria spel skulle bringa elände öfver enskilda och fördärf öfver samhället, måste, menar Geijer, tyglas af en *institution grundad på plikt*. Men äfven i detta fall var för honom den yttre formen ej hufvudsaken, utan det därmed afsedda syftet. Vi hörde, att han ej förnekade, att möj-

lighet till äktenskapsskillnad bör finnas, ty, menar han, sådant kan ett äktenskap vara, att det verkar sedligt ruinerande, och då må det brytas. »Intet band gäller mot räddningen af en sjä!»

I det närmaste sammanhang med frågan om äktenskapet står *kvinnofrågan*. Djupt genomträngd af den utomordentliga betydelse kvinnan har för familjen och därigenom för hela samhället, var Geijer obenägen mot allt, som kunde förrycka hennes ställning inom familjen och motsatte sig därför under sin konservativa tid t. o. m. sådana reformer, som att kvinnan skulle erhålla lika arfsrätt och kunna blifva myndig. Men äfven i detta fall fann han senare, att just hvad han ville bevara bäst bevarades genom en utveckling i sann frihet. Först genom att kvinnans fulla *personlighetsrätt* erkännes, ansåg han nu, att hon blir i stånd att på ett mera effektivt sätt fylla sin högsta uppgift, som är att verka förädlande på familjelifvet och därmed på hela samhället samt att i främsta rummet utöfva den uppfostrande verksamheten inom samhället — en verksamhet, som hos henne icke behöfver vara uteslutande fästad vid moderskapet. En afvikelse från hans fordran, att personlighetens rätt skulle vara densamma för båda könen, kan emellertid synas vara, att han önskade undantaga kvinnan från en omedelbar, direkt andel i folkrepresentationen, hvilken han dock numera, såsom bekant, ville grunda på personlighetsprincipen i stället för ståndsprincipen. Utan att här inlåta mig på frågan om det berättigade eller oberättigade i en sådan begränsning af kvinnans verksamhet vill jag blott påpeka, att hvad som ledde Geijer till hans åsikt härom var ej något underskattande af kvinnan utan tvärtom att han i vissa fall satte hennes uppgift högre än mannens. »Det finns», yttrade han i sin första artikel om 'representationsfrågan', »en högre samhällighet än den politiska, nämligen den allmänt mänskliga, och det kan inom denna högre allmännare samhällighet finnas plikter, för hvilka utöfningen af de politiska måste vika. Kvinnans *moraliska* verksamhet, i förhållande till hennes politiska, visar sig under denna synpunkt. Den senare kan endast såsom undantag framträda, emedan dess direkta, ständiga utöfvande skulle vara hinderligt för hennes moraliska bestämmelse, hvilken äfven för det politiska samhället är den viktigaste.»

Geijer har sålunda ej utan vidare förnekadt, att kvinnan bör tillerkännas politiska rättigheter, men anser såsom *det normala* att hon af hänsyn till högre plikter ej utöfvar dem — något som han för öfrigt vill tillämpa äfven på prästen och vetenskapsmannen.

S. J. Boëthius.

Minns du?

Hågkomster från ett gammalt bruk i Uppland.

Minns du det kära gamla landthemmet, där farmor härskade — hemmet, som nu är splittradt, farmor, som nu är död? — Minns du de stora, glada rummen, där hvarje vrå var oss kär, där hvarje sak hade sin historia? Höga, ljusa, hemtrefliga rum med helhvita tak, hvita paneler, fönsterposter och dörrar och lätta, hvita gardiner kring fönstren. Och de trefliga gamla möblerna sedan! Nåja, stilrena voro de kanske icke och nog fanns där ett och annat, som en konstkännare helst skulle velat taga bort. Men med oss var det annorlunda. Vi kunde inte rå för att vi älskade det alltsammans, just som det var; vi hade ju sett det och fäst oss vid det, ända sedan vi voro små.

Tänk bara! Hur skulle det sett ut i stora blå salongen, om den klumpiga skinnklädda länstolen ej fått stå kvar på sin plats vid ena fönstret, fastän den alls inte passade ihop med de fina sidenklädda, bronsbeslagna empire-möblerna rundt omkring. Den var ju farmors käraste sittplats. Där satt hon under sista tiden nästan hela dagen och virkade flitigt på täcken åt barn och barnbarn — vaggtäcken åt de små, bruddäcken åt de unga. Hennes hvita hufvud bakom rutan var det första man såg, då man kom in på borggården; och då man for, stod hon däruppe och viftade ett vänligt farväl, tills vagnen svängde af och skymdes bland träden.

Midt emot henne vid fönstret, på andra sidan af det lilla mahogny-sybordet med dess lyrformade fot, brukade snälla, feta, glada faster Hedda slå sig ned, när hon någon gång hade tid och ro att hålla sig stilla; och minns du, hur vi skrattade i smyg åt det besvär hon hade att klämma in sina feta knän under bordskifvan och få upp sina stora fötter på bordsfoten, hvar gång hon satte sig?

Eldskärmen framför den blåblommiga kakelugnen var nog inte heller odeladt vacker i den oinvigdes ögon. Den pryddes af en svart- och vitullig newfoundlandshund i naturlig storlek, med höguret hufvud och långt uthängande blodröd tunga, mödosamt broderad i kors-stygn. Arbetet vittnade mera om flit än om god smak, men det var den älskade och intagande faster Amélie, som — kort innan hon dog — både ritat upp och sytt den; därför fick den, vördad och beundrad, behålla sin plats.

Mellan fönstren stodo empirebord med marmorskifvor och förgyllda ben under höga raka speglar, och på marmorskifvorna tronade de oersättligt dyrbara Sèvres-kopparna, som vi barn voro så strängt förbjudna att vidröra, att vi knappast vågade närma oss dem på flere fots afstånd.

I blå salongen stod också den utnötta gamla flygeln med sitt vackert inlagda lock. Dess flesta strängar voro brustna, så att tangenterna blott sade »dunk, dunk», när man slog på dem. Men kommer du ihåg hvad vi ändå hade roligt af den som barn? Vi fingrade och trefvade i smyg på tangenterna, och tvärt kunde det hända att någon af oss kom åt en af de hela strängarna, så att en liten spröd ton susande flög genom instrumentet. Då kastade vi skuldmедvetna blickar bort åt stora bordet, kring hvilket de äldre sutto; men så snart vi trodde oss bortglömda igen, smögo de små fingrarna åter nvfiket trefvande öfver tangenterna, på samma gång ifriga och rädda att frambringa en ny ton.

Från ett håll kunde vi dock alltid vara vissa om ett nådigt löje under dessa musiköfningar. I en oval guldrum öfver flygeln satt nämligen farfars far och blickade ned på oss med orubbligt älskvärd min, leende och elegant i sin blekröda gustavianska dräkt, med serafimerbandet öfver bröstet. Farfars mor satt i ramen därinvid och lyfte med en graciös handrörelse masken från sitt vackra ansikte, i det hon kastade en kokett sidoblick ut öfver sina ättlingar i blå salongen. — Öfver hörnsoffan däremot sutto trumpna rader af gulnade fotografier i runda, svarta ramar och tittade dystert på oss: unga herrar i ljusa pantalonger och långa svarta bonjourer, med det vågiga håret benadt på sned, melankoliskt lutade mot pelare eller balustrader; stränga, allvarliga damer, som alla sågo lika gamla ut i sina hvita nervikta kragar, lösa, vida koftor och styfva krinoliner, med sitt slätt tillstrukna hår benadt öfver pannan och stelt pösande nedåt öronen.

Det är omöjligt att tänka sig, att våra rara, vänliga pappor och mammor någonsin sett så där dystra, surmulna och tråkiga ut, men farmor brukar med rörelse och stolthet visa hela skaran och säga:

»Det här är mina barn.»

* * *

Minns du midsommarmfesten på farmors tid? Ser du ej alltsammans tydligt framför dig ännu? Gula wursten står skranglig och

hög vid stationen för att hämta oss. Gamle Larsson sitter i brunt livré styf och stram på kuskbocken. Han hälsar högtidligt med piskan, men få vi bara prata med honom en stund, så är det snart slut med högtidligheten; han klipper illmåligt med ögonen och är full af tokroliga infall. Klatsch, nu bär det af! De feta bruna hästarna falla i en stilla, maklig lunk. De veta nog, att »hennes nåd» är rädd om dem som om sitt öga och helst skulle ha dem stående i stallet, välgödda och orörliga, hela året om.

Hur väl vi känna till hvarenda bit af vägen! Alla de röda stugorna och »gamla ladan» och stora »kungseken» och grandungen, där de grannaste champignoner fredas om sommaren, och de hvitmålade stenarna, som stå längs vägkanten och i de mörka höstkvälarna visa de körande hvar vägen går. Nu kommer gröna grinden! Mellan björkar, alar och poppelliknande enar glittrar den uppdämda sjön. Hvad vattnet står högt så här års! Nu borde hammaren höras — men det är sannt, det är helgdag i dag och hammaren hvilar. Vi kunna nog ändå af ljudet gissa hur långt vi hunnit. Hör bara på vagnen! Ute på den knaggliga landsvägen skramla hjulen alltid åstad helt käckt och bullersamt, men inne i allén rulla de dämpadt och förnämt, tills vi med en vid sväng åt vänster köra in på stora gården, där det tjocka gruset rasslar och gnisslar under hjulen.

»Såå ja!» Nu stannar vagnen midt framför det stora, skinande hvita stenhuset. Uppe i fönstret står farmor och vinkar med handen åt oss. Ute på trappan stå kusinerna i långa rader, men öfver dem alla lyser faster Heddas fryntliga ansikte, där hon står på tröskeln och ropar:

»Välkomna, välkomna!»

En ljushårig piga i blå- och hvitrandig bomullsklädnad och stort, hvitt förkläde skyndar utför trappan och öppnar med en rask knyck vagnsdörren. Vi klättra ner för de branta små vagnsstegen och i nästa ögonblick blir det ett kramande, klappande och kysande utan all ände. Den stora hvitrappade farstun genljuder af skratt och prat, dörrar slås upp och igen, stengolfvet gnyr under ifriga fötter. Öfver allt detta glada stim ljuder faster Heddas lugna, kraftiga stämma, då hon delar ut sina befallningar till höger och vänster. »Öfverstens ska' ha elfvan och tolfvan. Den här väskan ska' upp i fjorton. Flickorna få bo i smårummen.» Bra få vi det säkert allihop, när det är faster Hedda som styr.

Men farmor kan ej längre ge sig till tåls däruppe. Med små ifriga steg se vi henne komma ofvanför stora trappan. Hon stannar

och viftar vänligt åt oss med käppen, som hon eljes brukar stödja sig mot. Hon orkar inte gå ned för trapporna, men vi skynda upp till henne, kyssa hennes lilla knotiga hand på gammaldags vis, hvilket hon sätter värde på, och få till svar en hjärtlig kyss på panna eller kind.

»Välkomna, kära barn», säger farmor. Hennes rörliga, skrynkliga lilla ansikte, som liknar ett skrumpet äpple, lyser af välvilja, och de lifliga, goda grå ögonen tindra af glädje under det gulhvita slätstrukna och omsorgsfullt benade håret, som prydes af en liten hvit spetsmössa.

Äldsta sonsonen får äran att bjuda henne armen och under prat och skratt tåga vi alla in i stora salongen. I detsamma slår faster Hedda upp dörrarna till salen och ropar:

»Var så god! Maten kallnar!»

Efter en riklig frukost, med mycket ätande och ändå mera trugande, samlas alla i blå salongen för att åhöra predikan. Flickorna sitta, städade och fina i sina ljusa, nytvättade bomullsklädnigar, längs väggarna; herrarna stirra dystert och allvarligt framför sig, medan farmor med högtidlig, nästan klagande stämma och innerlig andakt läser en poetisk betraktelse öfver sommarens fägring af J. O. Wallin.

Därpå vidtager den mer offentliga delen af midsommarfesten. Redan tidigt på morgonen ha brukets äldsta smeder infunnit sig i slottet — eller rättare i »stora byggningen», som det heter i Uppland — för att inbjuda hennes nåd och alla härskaperna till folkets fest. Ehuru det egentligen är hennes nåd, som består kalaset, hör denna högtidliga inbjudning sedan gammalt till ceremonielet, och lika regelbundet svarar hennes nåd, att hon med nöje skall infinna sig.

Alltså begifva vi oss vid middagstiden till festen med farmor i spetsen. När vi nalkas, spelar bruksarbetarnas orkester upp »finska rytteriets marsch». Långa bord stå dukade under träden, bjudande på sill och smörgås, bränvin och dricka.

Blåbandisterna ha ett bord för sig, hvarifrån bränvinet är bannlyst; och de utaf bruksarbetarna, som ej äro smeder, få naturligtvis ej blanda sig med dessa senare, hvilka tycka sig vara vida för mer än drängar och handtverkare. Och våra föräldrar berätta, att i deras ungdom ville wallonerna hvarken under arbete eller förströelse blanda sig med de andra smederna och arbetarna, men att farfar, trots alla protester, lyckades göra slut på den rangskillnaden under sin tid.

Nu kom det ena tacksägelsetalet efter det andra, både af farmor till folket och tvärtom. Minns du kanske lille Gauffin och hans långa tal? Ibland var han så ifrig, att han tog ordet af själfva hennes nåd för att väl en tjuugo gånger, med lite olika tonfall för hvar gång, upprepa:

»Ja, Gu' bevarare hennes nåd. Bättre härskap kan ingen ha, än vi har. Ja, de' säjer vi alla. Ja, Gu' välsigne hennes nåd.»

Och så grät han af rörelse öfver sina egna ord, och farmor grät med och fortsatte *sitt* tal så godt sig göra lät, och så kunde de tala om hvarandra en lång stund, lika ifriga båda två, lika välmenande och lika uppriktigt rörda.

Den bästa delen af festen började dock först med dansen ute på den stora tälttäckta dansbanan. Så vi dansade! Både med bokhållare, smeder, torpare och drängar. Den dagen, det minns du väl, ansågo sig de äldre smederna ha rättighet att kalla alla frökorna vid bara förnamnet, och det föll ingen in att förundra sig öfver detta tilltag.

Pass på! Nu börjar polketten. Se på spelmännen så de streta! Halfblinda Axel filar på fiolen med slutna ögon och trumpen min. Och Karl Anders är dråplig, där han sitter på trästolen uppe på bordet och stampar takten med båda fötterna, medan dragharmonikan springer ut och kryper ihop mellan hans stora röda händer. Han sjunger och trallar sig hes. Han arbetar med hela kroppen; ansiktet skiner och dryper af svett, hufvudet kastar han bakut, munnen drar han uppåt öronen, ögonen stå som runda klot och allt emellanåt svänger han klaveret högt öfver hufvudet och ger till ett gällt glädjetjut. — Trägolfvet knakar under tunga, taktfasta steg. — Aldrig glömmer jag den kortväxta, bredaxlade Mineur; han, som kunde dansa väl en timme i sträck, och aldrig ville släppa sin dam utan höll obevekligt tag i henne, med båda armarna trädde högt under hennes och de grofva händerna utbredda öfver hennes skulderblad, gripande tag i hennes axlar. Hvar gång han kom midt framför härskapet, stannade han, stampade i med foten, lyfte flickan upp i luften och skrek ett ljudligt »tjo». — Ja, det var oförgätligt muntra dagar! Aldrig ville vi sluta att dansa, och när vi till sist beslutit oss för att slita oss från festen och gå upp till våra rum, var det omöjligt att genast somna, hur inbjudande än de små helhvita sängarna stodo där, omslutna af fridfulla, luftiga musslinsförhängen. Därute drömde midsommarnatten så ljus och skär och vemodigt fager. Vi måste sticka ut hufvudet genom det öppna fön-

stret och andas in doften af frisk grönska och nyutspruckna jasminder. Och långt in på natten kunde vi höra hur de dämpade tonerna från dragspel och fiol dansade genom parken — — —

* * *

Ja, sommaren var härlig därute, men julen, du! — Kommer du ihåg *julen* hos farmor, då hela stora släkten samlades och brasor flammade i alla rum och en jättelik julgran restes i salen?

Färden till julottan, den var kanske det bästa af alltsammans! Sömnig och dåsig steg man ur sängen — vid hufvudgården stodo alla de bästa julklapparna uppradade — och halfvaken kröp man in i sina varmaste kläder. Kaffe med dopp inmundigades i flygande fläng vid glämygt ljussken, som bara gjorde en ändå mera sömnig, och sedan gaf man sig ut i mörkret. Å, hur frisk och bitande kall natlluften svepte omkring en därute! Bort med all sömnhet! Se på stjärnorna, så de gnistra! In i släden, svep väl om fällen, gnugga kinderna! Nu bär det af i susande fart! Bjällrororna klinga, blossen flämta och ryka. Långt inåt skogen flyr mörkret, när vi ila förbi, men sedan kommer det smygande bakom oss, tätare och svartare än någonsin förr. Hvad bry vi oss därom? Öfver oss gnistra stjärnorna, rundt omkring oss lyser den hvita snön och månen springer i kapp med släden bakom de taggiga grantopparna. Hör hur det brakar och dånar ute på sjön! Det stönar och knakar i isen, som om någon sökte bända den i stycken. Det hviner som af jättelika vingslag öfver sjön. Är det månne trollen, som komma farande i natten? Men lyssna, lyssna! En högtidlig, mäktig klang kommer alla andra ljud att försvinna. Det är klockorna, de kära julklockorna, som sjunga om frid på jorden och om stor glädje.

— — —
Följ mig nu i tankarna bort ifrån kyla och snö. Kom in och värm dig framför brasan, som sprakar i bibliotekets öppna spis! Kom in och se hur julgranen på kvällen tändes i stora salen! Nu skola vi dansa, både gamla och unga. Se på småttingarna, så näpna de äro, där de trippa. Farmor sätter sig själf vid pianot och spelar sin egen vals, en blid och enkel melodi från hennes ungdom.

Farmor spelar och barnen dansa. Dansa, dansa, små lätta fötter! Spröd och tunn som ur en speldosa klingar den gamla valsen, och vid dess toner stiga kära, halfförgättna minnen fram ur duukla vinklar och vrår i den stora salen. — Dansa, dansa, små lätta fötter! Här ha farfar och farmor dansat före eder. Och farmor hade

ljusa lockar öfver pannan och hvit linongklädning och mjuka, oklackede sidenskor. Med långsjalen i händerna sväfvade hon, lätt som en älfva, öfver golfvet. Det var minsann vackrare dans på den tiden än nu! I våra dagar vet ju ungdomen inte alls hvad dans vill säga, påstå de gamla. Farmor dansade »pas de châte» och farmor dansade »la cosaque», och hvar gång hon dansade förbi farfar, den unge vackre officern därborta, log hon åt honom — men hon log också åt den franske prinsen, som följde henne med beundrande blickar, ty farmor var en kokett på den tiden.

Den gamla vid pianot ler ännu vid dessa minnen. Hon vaggar sakta af och an med kroppen, medan de hvita fingrarna glida öfver tangenterna. »Minns du, minns du?» sjunger den gamla valsen. »Här ha barnen, *dina* barn, tagit sina första, trippande steg, sjungit sina första, barnsligt enkla visor.» Farmor nickar sakta och lyssnar. Stilla! Stilla! De höras ju ännu, de lätta stegen; de klinga ju ännu, de glada skratten. Dansa, dansa, små lätta fötter, förbi sorg och ve, långt från synd och skam, öfver idel rosor, skulle farmor vilja. Farmor glömmer bara, att de små, som fordom dansade här, redan gått många tunga steg genom lifvet; att de nu sitta stilla och hvila, medan deras egna små dansa och glamma i den stora salen.

Minnen, minnen, endast minnen! Nu ha skratten förklingat, nu har dansen stannat, nu står det gamla hemmet öde och tomt; ty farmor har slutit sina trötta ögon och lagt sitt hvita hufvud till ro. —

Farmor är död! Nu kan det aldrig mer bli som förr.

Charlotte Björnstjerna.

Några blad ur folkbildningsarbetet i Finland.

För någon tid sedan anlände till Fredrika-Bremer-Förbundet ett litet postpaket, som på grund af ogynsamma omständigheter länge blifvit fördröjdt på sin väg. Det utgjorde nämligen en del af den post, som medföljde finska ångaren Bore på dess sista olyckliga färd, och hafvets vågor hade i många månader brusat fram öfver detsamma. Det lilla paketet, som också röjde tydliga spår af sin beröring med det våta elementet, innehöll en samling finska

småskrifter af olika författare, men alla med en gemensam tanke, ett samfäldt mål: folkbildningsarbetet inom Finland.

Man gripes af en djupt vemodig känsla vid genomläsandet af dessa små skrifter, känslan af att här mötas af röster från ett af olyckan hemsökt folk, som ser förtrycket och våldet rycka allt närmare in på sin dyrbaraste egendom: frihetens och lagens helgd. Det finska folkets pröfningar under de senaste åren har alltjämt följts af vårt folk med varmaste deltagande och sympati. Men i dessa känslor blandar sig en annan, känslan af beundran för det ädla fasta modet hos detta folk, som samlar alla sina krafter och ser sitt enda framtidshopp i ett gemensamt arbete på hvad en af dess största skalder kallat »Finlands höjning», en sträfvan att på folkbildningens grund höja landets andliga nivå, tränga inåt och nedåt till de djupa folklagren med odlingens och ljusets skatter och på detta sätt värna sin dyrbaraste nationella egendom.

Då de finska studenterna på våren 1899 efter afslutadt arbetsår stodo färdiga att skiljas för sommaren, hvilade en tung förstämmning öfver den unga skaran. De politiska förhållandena hade försänkt hela nationen i landssorg, och denna tryckte icke minst på ungdomens sinnen. Men hos denna ungdom fanns på samma gång en stark känsla af att fosterlandet nu mer än förr kräfde af dem ett modigt, förtröstansfullt arbete i dess tjänst och att intet arbete härvidlag kunde vara viktigare och mera gagneligt än det som afsåg folkbildningens höjande. En ädel folkets man hade kort förut riktat följande uppmaning till studenterna:

»I unga, nu om någonsin litar man på eder hjälp. De djupa leden af Finlands folk bedja och ej blott bedja, de fordra eder hjälp. Om I verkligen älsken edert land, skall känslan drifva eder ut, att i folkets midt sprida ljus och bildning. Och trängen då in äfven i de dunklaste ödemarkerna för att där sprida solsken, uppsöken edra mindre väl lottade bröder och systrar, undervisen dem och förtäljen våra förfäders öden och lären dem främst våra plikter mot Gud och fosterlandet.»

Denna röst ur de djupa leden behöfde icke förklinga ohörd. Studenterna sammanslöto sig till ett ordnad arbete, redo att offra större eller mindre del af sin sommarhvila för att bland det finska folket såväl sprida kunskap i de mest grundläggande ämnen: läsning, skrifning och räkning, som ock genom föredrag och böckers spridande undervisa folket i fäderneslandets historia, lagar och författningar samt andra allmännyttiga ämnen.

I detta arbete sökte studenterna en bundsförvant i den finska kvinnan. Öfver hela landet utgick ett upprop till »Finlands bildade medborgarinnor» såsom de där »bättre än några andra» voro lämpade att verka för folkets uppfostran.

Och denna vädjan var ej förgäfvad. Den finska kvinnan stod redo att upptaga arbetet för folkets bildning och upplysning. Vi se hur redan på våren 1899 en förening kommit till stånd under namn af »Bildning i hemmen». Denna förenings ändamål var att bildade kvinnor skulle genom resor på landsbygden sätta sig i beröring med allmogens döttrar för att meddela undervisning i nyttiga kunskaper, hemmets vård, barnskötsel, praktisk hälsolära m. m., samt söka stärka fosterlandskärleken och känslan af makans och moderns ansvar i sitt kall.

Då denna förening hos regeringsmakten anhöll om stadfästelse å sina stadgar, blef densamma vägrad. Men föreningens medlemmar fällde det oakadt icke modet. Såsom ett organiseradt sällskap kunde det visserligen icke utan öfverhetens medgifvande äga bestånd, men principen kvarlefdes lika fullt, och man lämnade åt enskilda intresserade medlemmar att fullfölja densamma, ekonomiskt understödda af de medel, som redan donerats till den ifrågasatta föreningen.

En blick på de skrifter, som i ofvan omtalade försändelse kommit oss tillhanda, gifver oss en hög tanke om hvad den finska kvinnan i tal och skrift verkat för sina ringare systrars upplysning.

Finsk Kvinnoförening har sedan lång tid arbetat i detta syfte genom utgifvande af lämpliga småskrifter, Några bland dessa, såsom de förträffliga små häftena af sign. *Maria*: »Pastorskan och Terwola torp» samt »Barnen i Terwola torp», där förf. under en lättläst och roande form meddelar en mängd praktiska råd för hemmets skötsel och barnuppfostran, ha förut varit anmälda i Dagnys spalter. Af *Vera Hjelt* finna vi några särdeles goda, lättfattliga föredrag med titlarna: »År som stunda» (om sparsamhet), »Människors inflytande på hvarandra» och »Medkänsla». *Vivi Falck* vänder sig särskildt »Till mödrarna» för att inskräpa hvarje moders stora plikt att hos sina barn väcka fosterlandskärlek och aktning för lagarnas helgd. En kvinlig läkare, dr *Karolina Eskelin*, har utgifvit en populär skrift om »Hygien i allmogehem och späda barns vård» och *Ida Godenhjelm* har vid de på föranstaltande af Kvinnosaksförbundet Unionen hållna föreläsningarna för folket framträdtt med flere beaktansvärda föredrag i hygien, hvilka sedermera i skrift spridts kring landet.

Mätte framgång och välsignelse följa den finska kvinnan och hela det finska folket i deras ädla arbete i folkupplysningens tjänst. Andens och ljusets segrar äro de strimmor, som vid horisontens rand ännu båda gryningen af en ny dag för detta hårdt pröfvade folk och blott i inbördes kärlek, i en fast samhörighetskänsla kan det växa sig starkt och stå fast i den pröfningens tid, som nu går öfver detsamma.

Vårt land intager ju en oändligt mycket lyckligare ställning än vårt forna broderland. Men männe icke äfven vi ha något att lära af den sträfvan för bildning och upplysning som där pågår? Mycket har väl hos oss gjorts på detta område, och vår tid visar ett glädjande framåtgående i denna riktning, men äfven hos oss finnes mörker att skingra, klyftor att fylla, villfarelser att rätta. Låt om oss hämta lärdomar af våra finska bröder och systrar, af deras fosterlandskärlek, offervillighet och samhörighetskänsla och på detta sätt i någon mån gälda den stora tacksamhetsskuld, i hvilken vi stå för alla de oskattbara förmåner, af hvilka vårt fria och lyckliga svenska folk så länge njutit.

F. E.

Ensamheten.

Ensamheten är inte bara ingen, ensamheten är *någon*, ty det är sagdt, att den första människan mötte henne i en lustgård och att hon för den mannen fördunklade den nyvordna solens ljufviga dager och Guds blomsters prakt. Så vet man ock, att den Barmhärtige skapade Eva åt denne man och att det sedan ej blef plats för ensamheten i lustgården; hon blef drifven ut i världen och där finns hon nu.

Väl ha människorna kommit dit och mycket mäktat de, men henne — Ensamheten — ha de ej kunnat drifva från sig.

De äro vordna milliarder själar nu, men hon är kvar, starkare än de. I tusentals år ha de jagat henne från öde marker och från de höga bergen, men de ha åter träffat henne i de stora städerna. De ha flockat sig i hopar, de ha bundit sig samman två och två för att slippa hennes närhet, men de ha ej lyckats. Hon är mycket fruktad; man fruktar henne som den evigt varande vin-

terns kyla, som den förtorkande vinden, man fruktar henne som mörkret och som hårda herrars välde.

Människorna vredgas också på henne och säga: »Ack, ensamhet, att du ej kan bli kvar därute i bygden, vi unna dig gärna dess ro, vi söka dig ej, du för ju med dig af de otrampade viddernas favor; du är oss mycket, mycket tung.» Så säga de i sin vrede.

Men icke är ensamheten alltid så tung, icke är hon grå som skuggan eller som det laflädda berget, hon är i stället mer växlande än vattnet och människornas dagar. Hon är ju full af tröst som morgonen och af hvila som aftonen, hon är barmhärtig att fly till i tider af skam. Så är hon också vis. Hon har samlat generationers visdom, hon har sett de största tankar växa fram, hon har sett människorna sådana de äro. Ingen förställer sig för henne, ingen bär mask i hennes åsyn.

Skulle det ej vara hög tid att möta en sådan, skulle hon ej vara en vän? Sök henne orädd du! Ej hör du af henne hårdt tal, ej lastar hon dig med osannt.

Det är i de stunder, då det blott är hon och du, som du starkast känner och som dina tankar växa ut. Dessa fladdrande, lätt födda ting, som i all sin skiftande kortvarighet äro mer af dig själf än dina ord. De komma helst fram i hennes närhet; de kasta då af sig långodset, dristiga som egna herrar stiga de fram, flocka sig, ordna sig, vålla glädje eller sorg, växa uppåt eller utåt, bli till godt eller ondt. De största, de lägsta, de samhälleslyftande, de rikesomstörtande ha födts så där i ensamhetens närhet.

Ack, ensamhet, du som är sagd att vara så tung, hvarifrån hämtar du då åt oss de rosiga, lätt förflyktade drömmarna? Är det manne från den lustgård, där du vistats en gång?

Hvarför skall man ständigt drifva henne bort? Är hon ej god nog att ha i följe, hon som visat oss hvad ingen annan kan visa oss? Hon visar oss skogen sådan den är med dess sjusofvaregömmen och lätt väckta ekon, med dess hundraårsro och jublande, spirande lif.

Sånger kan hon sjunga! Har du lyssnat till ensamhetens stora, underliga sång? I den hör man sitt eget hjärtas slag och de sorger man aldrig talat ut och de fröjder man ej finner ord för bland människor. Skulle hon förjagas? Det är ju i ensamhetens närhet vi kunna betänka lifvet, som ständigt blifver annat än hvad vi trott att det skulle blifva, förenadt som det är med tusende trådar vid tusende andra lif.

Och dessutom, vi *kunna* ju ej förjaga henne, vi äro för små därtill, vi äro blott människor och fjärma hvarandra med misstro och stolthet, vi mäktade ju ej känna hvarandras känslor ens. Därför förnimmes ensamhetens röst bland tusendes sorl, därför kännes greppet af hennes hand så hårdt, därför ses hennes uppsyn så mörk, då vi lefva bland främlingar, men ock då vi hålla till bland våra kära.

Men gläds dock att hon lefver bland oss, ty hon är ju rik, hon kommer med tankar och hvila, hon tröstar oss och sjunger för oss. Låt henne då dröja hos dig som en gärna sedd gäst, men sätt ej bo med henne, *därtill* blef du ej skapad och *ensamheten* ej gifven åt dig.

Dagmar Bergström.

Kvinnan och kriget.

Under denna rubrik lämnar den ansedda engelska tidskriften »The Englishwoman's Review» en allmän öfversikt af det af kvinnor utförda arbetet under afrikanska kriget, förnämligast inom sjukvårdens område. Vi återge här det hufvudsakliga af den varmhjärtade och, som det vill synas, fullt opartiskt hållna artikeln. Som bekant har sjukvårdsorganisationen under kriget varit föremål för det skarpaste klander och naturligen ha de kvinnliga arbetskrafterna äfven fått sin dryga andel af de stränga omdömena. Så mycket värdefullare är därför hvarje uttalande som på ett lugnt och fördomsfritt sätt låter den verkliga förtjänsten rättvisa vederfaras.

* * *

Det är nu ett år, så lyder början af artikeln, sedan det afrikanska kriget bröt ut och vi känna med utesäglig tacksamhet att slutet är nära — att fred är i sikte. Vi se framåt mot den kommande freden med hopp och längtan, ehuru man samtidigt med bitter smärta måste blicka tillbaka på de sex sista månadernas historia.

Men hvilken lärdom innehåller ej denna historia! Historien om missträkningar och framgångar, om seger och nederlag, om afstannadt arbete och väl utfördt arbete!

*

Huru stolta voro vi ej under vår sjukvårdsorganisations första dagar! Hur bittert missräknade när den under trycket af oförut sedda och i vissa afseenden ohjälpliga förhållanden delvis störtade samman. Hur ifrigt skyndade ej arbetare, kvalificerade och okvalificerade, att erbjuda sina tjänster! Hur många, när första entusiasmen fördunstat, drogo sig ej tillbaka från det sorgliga och enformiga arbetet, som de obetänksamt kastat sig in i! Och ännu värre! Några befunnos ha betraktat kriget endast som ett nytt äggelsemedel och togo tjänst som sjuksköterskor, ådragande sig genom sin oduglighet sina kamraters förakt och sina öfverordnades bitande förebråelser.

Men sådana arbeterskor voro endast undantag, icke regel. Icke ens alla amatörsköterskor voro, som Mr Treves påstått, en pest. Men om äfven klandret mot dessa varit berättigadt, är det beröm, som ägnats yrkessköterskorna, enstämmigt. Hur mycket man än haft att anmärka mot hospitalen, den enda anmärkning som drabbat sjuksköterskorna har varit, att det ej funnits nog många af dem. Redan i april intygar sir W. Thompson, »att ett allmänt öfverinseende är allt som systrarna kunna åstadkomma». Det är sorgligt att veta att samtidigt så många dugliga utbildade sköterskor, hvilka tränade efter att få lämna sin hjälp, af en eller annan anledning höllos på afstånd under tvungen overksamhet.

De som blefvo använda ha ådagalagt en offervillighet utan motstycke. Sir W. Mac Cormac säger därom: »Härens sjukvårds-systrar ha utfört ett outtröttligt och utomordentligt värdefullt arbete. Så snart en transport af svårt sårade från krigsskådeplatsen blifvit omhändertagen och en relativ hvila tycktes möjlig, anlände en ny. Det outtröttliga tålamod och den energi, som dessa ladies visat, och det under de största svårigheter och hinder af alla slag, stå öfver allt beröm.» Mr Treves har också med stort erkännande uttalat sig om det förträffliga arbete, som utförts af sjukvårdssystrarna vid Fält-lasarettet n:o 4, huru de marscherade med truppen bokstafligen inom den fientliga skottlinjen. Under belägringen af Ladysmith och Kimberley vårdade de med outtröttligt nit de sjuka och sårade; efter undsättningen af Mafeking blefvo de också offentligt tackade af general Baden-Powell inför truppen.

Följande omdöme, uttaladt af en korrespondent från Syd-Afrika, anger otvifvelaktigt en af de förnämsta grunderna till sjukvårdens bristfälliga beskaffenhet under kriget. Den undersökning, skrives det, som med anledning af de s. k. »hospitalskandalerna» satts

i gång rörande militärhospitalen i Syd-Afrika, har åtminstone ådagalagt ett faktum, det nämligen att öfverallt där missförhållanden ägt rum dessa, frånräknadt dem som haft sin orsak i bristen på förnödenheter, berott på hospitalspersonalens otillräcklighet. Läkarna voro för få och tillgången på sjuksköterskor stod på intet vis i förhållande till den oförutsedt stora kontingenten af sjuka och sårade. Så kunde, för att citera ett enstaka fall, en enda sköterska ha på sin lott 50 hjälplösa patienter, hvilka hon måste taga hand om så godt sig göra lät. Obegripligt är att under sådana förhållanden krigsministeriet antagit endast ett fåtal af de till tusenden uppgående väl kvalificerade sköterskor, som anmält sig och af hvilka många erbjudit sig att själfva bestrida kostnaden för öfverresan.

Nu några ord om de frivilligas arbete. Generalsekreteraren för Röda korsets britiska central-komité skrifer i maj från Kapstaden: »Det bör komma till deras kunskap, som sändt bidrag i form af penningar eller in natura till Röda korset härstädes, att deras frikostiga gåfvor aldrig blifvit till så stor välsignelse utan det dagliga outtröttliga arbete som stadens damer nedlagt på uppåckandet, sorterandet och fördelningen af de till hela skeppslaster uppgående sändningarna af klädespersedlar och andra varor till de sjukas och sårades lindring.

Det må tillåtas mig att uttala den öfvertygelsen, att det är denna praktiska handräckning jag och mina kolleger ha att tacka för framgången af vårt svåra och ansvarsfulla uppdrag. Det är ett arbete, sådant som dessa damers, utfördt med outtröttlig flit, utan buller och ostentation, som kommer en man att vara stolt öfver sina landsmaninnor.»

Ja, fortsätter tidskriften, det kan med sanning sägas att bland de verkliga arbeterskorna ingen afmattning försports. Redan under krigets första dagar upprättades af The Trained Nurses Club i London en hjälpkomité, hvilken sedan dess sammanträder regelbundet hvarje vecka 12 Buckingham Street. Den verksamhet denna komité utvecklat har varit särdeles förtjänstfull. Kläder ha förfärdigats och utsändts till soldaterna i kriget, deras familjer ha blifvit eftersedda och de hemvändande mottagna vid hemkomsten. Detta endast ett exempel. Utan tvifvel skulle många andra kunna uppräknas, offervillighet hos tusentals kvinnor, ej endast hos dem som hafva personligt ömmande intressen i kriget, utan äfven hos dem som ledts af sin fosterlandskänsla och människokärlek. Äfven de som ogilla kriget, som krig betraktadt, kunna näppeligen ogilla

alla dessa ansträngningar för att mildra dess lidanden och fador, vare sig det gäller soldaten själf eller de anhöriga han lämnat efter sig i hemlandet.

De sydafrikanska kvinnorna ha i kärleksverk ej gifvit sina engelska systrar efter. Ett af dem i Kapkolonin stiftadt patriotiskt förbund, »The Guild of Loyal Women», har bland annat gjort det till sin mission att vårda de fallnas grafvar, och i denna vackra gärning ha de blifvit tillförsäkrade både civila och militära myndigheters trogna medarbetarskap. Grafvarna skola inhägnas och på vissa dagar prydas med blommor, ty, säger komitén i sitt upprop: »vi hoppas att tanken, att deras älskades sista hvilorum blifva vårdade af pietetsfulla händer, skall vara till någon tröst för sörjande hjärtan i många skilda delar af det britiska riket».

Litteratur.

Predikningar på kyrkoårets sön- och helgdagar af *Natanael Beskow*.
Häft. 1, 2, 3.

Kristendomens farligaste fiende i våra dagar är nog inte det s. k. fritänkeriet, förnekelsen, utan indifferensen, den tröga, kompakta liknöjdheten, som försänker vår andliga människa i dåsig slummer. Likgiltigheten uppträder i många skepnader — från den som förnämt rycker på axlarna åt de opraktiska barnsligheter, som kallas religion och gudsfruktan, till den hyggliga och respektabla, som går i kyrkan och består sig med en husbehofsreligion utan skadliga öfverdrifter. Men gemensamt för indifferensens alla varieteter är, att den till hvarje pris vill undvika en ärlig uppgörelse med Gud. Därför är det så bekvämt att sofva, och den som sofver syndar ju icke. Det är också mycket, som gynnar liknöjdhetens ostörda sömn. Den religionsundervisning vi få i barndomen och de predikningar vi höra eller läsa, äro de icke ofta som vaggvisor, hvilka verka söfvande, därför att deras ord äro oss så välbekanta, att vi icke bry oss om att tänka på deras betydelse? Sömnighet är, som bekant, också smittsam. Och här sofver ju hela samhället rundt omkring oss. Allting tas på allvar och med grundlighet, penningförvärf, nöjen och tidningsläsning — allt utom religionen, det som gäller vår personlighets innersta kärna. Men vår sömn förblir icke alltid lika ostörd. Stundom möter oss på vår väg någon eller något, som har kraft att väcka oss ur sömnen. Väl oss då, om vi låta oss väckas och icke vända oss åt andra sidan och slumra in på nytt.

Det torde vara en af predikantens förnämsta uppgifter att verka som en väckande impuls, och jag föreställer mig, att mången predikant stundom känner lust att ordentligen ruska upp sina kära åhörare och med våld öppna deras tunga ögonlock och få dem att lyssna icke blott med öronen, utan också med hjärta och samvete. Det är dock icke allom gifvet att utföra detta kraftprof, de ha icke alla fått en ropande röst, kanske ha de heller icke alla en fast vilja att använda hvad de fått i angifna syfte. Men det finns en och annan, som har både den starka stämman och viljan att använda den, och en sådan är Natanael Beskow.

Hvad är det som gör, att stundom en predikant kan få oss att lyssna till hvad vi hört så många gånger förr, som vore det något alldeles nytt? Är det det, att han framställer det gamla evangeliet på ett nytt och originellt sätt, eller kanske det, att han förstått, att han måste tala till intelligenta och bildade åhörare på annat sätt än till okunniga? Nej, förvisso icke. Hans ord tränga fram till våra samveten, därför att de äro lefvande vittnesbörd om en lefvande tro och därför att hans tal är buret af en brinnande åstundan, att ordet må väcka lif i oss också. — Sådana äro, synes det mig, Natanael Beskows predikningar.

Ingen af dem är hvad vi kalla »en vacker predikan», en sådan där, som låter oss känna oss lagom uppbyggda och tillfreds med oss själfva. Nej, där blåser ofta en bitande vind i dem, och det är bittra sanningar han låter oss svälja; han siktar med träffsäker hand på våra mest fördolda svagheter. Måste icke många af oss med blygsel igenkänna sig själfva i dem, för hvilka »affärer, bjudningar, tidningar och julbrådskan», som uppta all deras tid, äro ett allvarligt hinder för den uppgörelse, som bättringen kräfver? Eller höra vi kanske till de Kristi lärjungar, som ha så »föga erfarenhet af världens fiendskap, emedan vi alltför litet nyttjat det svärd han satt i vår hand?» Eller äro vi måhända bland dem, som fatta Johannes döparens ord om att dela med sig af sina två lifklädnader åt den, som ingen har, »så andligt att de väl kunna förlikas med ett själfviskt njutningslif?»

Grundtonen i Natanael Beskows predikan — att döma af de tre häften, som ligga framför mig — synes mig vara framhäfvet af hjärtats fulla oförbehållsamma hängifvenhet åt Gud såsom det oeftergifliga villkoret för ett starkt och lyckligt kristendomslif. I nästan alla predikningarna ljuder denna grundton, men kraftigast och vackrast kanske i predikan på söndagen Septuagesima: »Guds lifegna». Det är detta omutliga kraf på helhet, som ger hans predikningar deras kraft och deras förnämsta värde. Han drar i härad mot all halfhet och otrohet, skoningslöst angriper han alla försök att kompromissa och jämka ihop världens fordringar med Guds. Han tröttnar icke att åter och åter från olika utgångspunkter visa oss skillnaden mellan »människokristendom» och »Guds kristendom».

I anmälan på omslagets sista sida upplysas vi om att pastor Beskows predikningar äro »i ordets bästa mening frisinnade». Nu

finns det väl få ord, som äro så mångtydiga som ordet frisinnad, och det adverbiala tillägget gör just inte saken klarare, när man ej får veta hvilken denna »ordets bästa mening» är. För att få uttrycket att passa in på Natanael Beskow skulle jag vilja tolka det i enlighet med två ord af Jesus af Nazaret: »Sanningen skall göra eder fria» och »jag är sanningen». Frisinnad skulle då betyda »bunden endast af den i Jesu Kristi person uppenbarade sanningen». Fattadt på detta sätt, tror jag att ordet frisinnad passar in på denne predikant, som är en lika ödmjuk och lydig »Guds lifegne», som han är fri gentemot religiösa partifördomar och »symbola» och »trosformler».

Till denna frisinthet hör också, att han icke söker pracka på oss sina egna meningar eller teorier. Nej, han är alltigenom praktisk, han vill väcka oss att tänka öfver vårt lufs möjligheter. Och jag tror också han skall lyckas väcka sådana tankar, ty detta är icke predikningar som man läser igenom och sedan lägger ifrån sig med en suck af lättnad och tillfredsställelse; de tvinga en ofta att vända sina ögon från bokens blad och gå tillräta med sig själf.

Det är ganska sällsynt att träffa på en predikant, som har så mycket att säga en och som säger det på ett så kraftigt och flärdlöst sätt, utan alla vackra fraser, och vi äro Natanael Beskow tack skyldiga för att han gör sina predikningar tillgängliga äfven för dem, som icke tillhöra hans åhörarekrets. Det är min uppriktiga önskan, att de må blifva mycket lästa och väl lästa och förstädda med samvetet.

M. Lgm.

* * *

Ingrid. *En döds kärlekssaga.* Skådespel i tre akter och epilög af *Alfhild Agrell.*

Det har blifvit sagdt att fru Agrells sista skådespel verkar 80-talet. Och det gör det också i hög grad. Öfver det för ett partotal af år sedan utagerade problemdramat går täckelset åter upp. En hel procession af 80-talets »sanna kvinnor», med Ibsens Nora i spetsen, ser man passera revy för sin tankes öga. En skara sökande, spörjande, frihetsträngtande kvinnogestalter med den djupa blicken drömmande riktad inåt på det egna outgrundliga, af tradition och fördom förkvädda jaget eller utåt på en oförstådd och oförstående värld.

Ingrid är, om icke precis en gengångerska från dockhemshjältinnornas halft förgättna tidevarf, så dock ett barn af deras släkte. Hon går icke som Nora från man och barn, ty hon intar den barnlösa änkans privilegierade ställning och hennes personlighet står redan vid skådespelets början andligen och lekamligen i sin fullaste blomstring. Men det är något af drömlig tränad öfver hela hennes gestalt, något af det blomsterkransade offerlammets tåligt resignerade hållning öfver hela apparitionen. Det som på Ingrid

personlighet satt den här antydda prägeln hör emellertid till hennes förhistoria, därom handlar icke pjesen. När ridån går upp är det öfver hennes stora kärleks första akt.

Och hur hon kan älska! Det är som om från hela hennes varelse utströmmade en strålgans som verkar bedårande på allt och alla som komma henne nära. Åskådaren känner sig också halft indragen i trollkretsen. Men så gör älskaren sin entré och illusionen är försvunnen. Man uppdragar snart något som hvarken Ingrid, förblindad af sin kärlek, eller förf., förblindad af sin idé, tycks märka, att denne hjälte är hvad danskarna kalla »en pjalt» och föga värd vare sig att älskas eller att besjungas. Han äger emellertid ett företräde, som han visserligen delar med många karlar, men som tycks för ett problemdramas logiska utveckling vara nära nog oundgängligt — han är gift.

En kärlek som Ingrids vet ej af några band eller skrankor. För den stora kärleken måste allt vika. Människors dom, världens förakt, heder och plikt. Jag sade orden heder och plikt. Se där tvenne höjden som resa sig i de älskandes väg. Heder och plikt, dessa icke oväsentliga faktorer i en mans lif måste offras. Han tvekar ju inte ett ögonblick att göra offret af sin hederskänsla och sina förpliktelser mot hustru och barn, men han döljer ej att det är ett offer. Denna bekännelse beseglar deras öde. Ett tvifvel uppstår i hennes själ. Skall hennes kärlek uppväga hans offer? Skall han aldrig ångra, se tillbaka? Hon ser med ens att det gifs en kärlek, högre än den som hängifver sig, det är den kärlek som försakar. Och så sliter hon frivilligt bandet mellan dem, gör det emedan hon fullt och fast tror att det är till hans lycka, sak samma att hennes egen krossas. De skiljas åt. Ridån faller.

Man drar en suck af lättnad. För en gång har plikten segrat i ett nutidsskådespel. Noras ättling har visat att själfhäfdelsen, äfven då det rör kärlek, icke obetingadt är det enda rätta och sanna. Själfförsakelse är under vissa förhållanden lifsskådespelets tragiska, men mänskligaste och följdriktigaste upplösning.

Men så kommer epilogen. Hela den här antydda teorin faller i grus och spillror. Man får veta att Ingrids själfförnekande handling i själfva verket varit ett brott. Hon har därigenom dödadt människan inom honom, gifvit dödsstöten åt hans andliga varelse. Hvad hon trodde vara rätt var en grym oförrätt. Denna visshet ger henne själf döden (figurligt taladt), lifvet har förlorat sitt innehåll och så blir Ingrids historia — en döds kärlekssaga. — —

Ungefär så som jag här framställt det är hufvudtanken i fru Agrells skådespel — med epilogen. Den senare kan tagas med eller uteslutas, säger förf. Hvad är hennes mening med denna valfrihet? I min tanke förrycker detta ad libitum skådespelets hela idé, ger det en oklarhet, som det annars ej skulle haft. Det hela slutar med ett stort frågetecken. Man står ej blott inför problemet: skall kärleken segra öfver plikten eller plikten öfver kärleken? (eftersom de båda begreppen tyckas vara oförenliga), utan äfven inför oviss-

heten angående förf:s egen ståndpunkt till de framkastade frågorna. Det är som om hon varit rädd att anses allt för reaktionär i tillämpningen af teorin om kärlekens rätt och så inlägger hon sin reservation i — en epilog. Om stycket spelas, kan man ju bli kvitt sin tvekan genom att gå ifrån epilogen ifall teaterdirektören råkat sätta den på affischen, men har man det framför sig i en bok, är den oundviklig.

För öfrigt tror jag att pjesen skulle vinna på att ses från scenen. Den är kvick, liflig, inga döda scener, en naturlig, raskt flytande dialog, flera roliga bipersoner och en handling som delvis är mycket spännande, med ett ord så väl i repliken som i dramats yttre byggnad igenkänner man Alfhild Agrells konstförfarna hand.

L. D.

* * *

Ljudande malm af *Runa*.

Såsom titeln anger, är ofvannämnda bok afsedd att vara en illustration af det paulinska ordet: »Om jag talade med människors och änglars tungor och hade icke kärleken, så vore jag en ljudande malm eller en klingande bjellra».

Kärleken har nog förf. och sålunda åtminstone en förutsättning för att kunna behandla sitt ämne. Den bästa behållning boken ger en är också intrycket af hennes egen rena karakter och af att de vackra grundsatser, som hennes hjältar och hjältinnor uttala, praktiserats i hennes eget lif. Så till vida kan boken ju också vara värd att läsas, men nog skulle man önska, att det vore något kraftigare ljud och något klarare klang i den.

Runa har tydligen tänkt, att romanens lärorika grundtanke lättare skulle inpräglas hos läsaren, om hon klädde den i en äfven för ett världsligt sinne tilltalande dräkt. Hon låter oss därför umgås med idel grefvar och baroner med stolta anor och klingande namn, hon för oss till ståtliga slott och romantiska ruinborgar, hon ockrar på vår sensationslystnad med dunkla hemligheter — som dock i allmänhet mycket snart afslöjas — med spökrum, dolda brott, själfmord, skendöd och andra mer eller mindre rafflande saker. Till yttermera visso är handlingen förlagd till det förflutna, senare hälften af 1700-talet — vi få till och med den äran att i förbigående presenteras för tjusarkungen vid en hoffest. Någon tidsfärg har förf. dock icke åstadkommit, om man icke skall räkna ett och annat föråldradt uttryck, som instuckits i dialogen. För öfrigt verka personerna på intet sätt gustavianska, undantagandes att puderperuken sticker fram ibland.

Det kan ju tyckas, som det vore ett ganska oskyldigt nöje, som man godt kunde unna förf., att t. ex. låta en skurkaktig greve, för att själf få gifta sig med en annan kvinna, inspärra sin vansinniga hustru på ett ruinslott, där hon upptäckes af sonen på ett mycket romantiskt sätt — m. m. i samma stil. Men dylika effekter passa

i en följetong i en tvåörestidning och inte i en bok, som verkligen har ett allvarsord att säga sina läsare. Hvarför kan inte grefve Henrik Falkenhorns lefnadssaga — det är han, som är den ljudande malmen — få utveckla sig under normala nutidsförhållanden i stället? Den skulle då kanske verka mera öfvertygande. Som det nu är, har den bibliska grundtanken just inte mera sammanhang med romanintrigen än en pärla med den ask man råkat lägga den i, och vi få sitta och beundra pappasken på åtskilliga sidor, innan förf. tar fram pärlan. — Det moraliska fall, hvarigenom Henrik får ögonen öppna för att han blott varit en ljudande malm, är heller icke någon nödvändig följd af hans egenrättfärdiga och själfviska sträfvan efter fullkomlighet, utan verkar rent tillfälligt, som en olyckshändelse snarare än som en synd.

Nekas kan dock icke, att man känner en viss sympati både för den hårdt pröfvade unge grefven och för några af de andra personerna. Flera af dessa äro också trovärdiga och konsekvent tecknade. Men något djupare intresse kunna dessa människor icke afvinna läsaren, därtill äro de alltför mycket romanhjältar och -hjältinnor.

Boken är ju läsbar och troligen värdefullare än somligt annat, som köpes och läses, och jag tviflar icke på att ett och annat i den kan gagna läsaren, men nog tror jag, att Runa skulle bättre använda sina krafter och bättre tjäna sina ideal på ett annat verksamhetsfält än romanskrifningen.

M. Lgm.

Föreningsmeddelanden.

Fredrika-Bremer-Förbundets föreläsningsserie.

Fröken Gina Krog, en af den norska kvinnorörelsens främsta ledarinnor, höll måndagen den 12 november ett föredrag, det fjärde i serien, öfver *Camilla Collett*.

Det utomordentligt innehållsrika och tankeväckande föredraget, som framfördes på ett synnerligt sympatiskt och medryckande sätt, ställde inför auditoriet en distinkt ljusbild af Norges märkligaste kvinna, sedd mot den dystert dunkla bakgrunden af den Wergeland-Welhavenska fejden, »Dæmringstriden», i hvilken hon »blef kvar på valplatsen som en af de svårast sårade», och de följder för hela hennes lif, som hennes förhållande till »Norges Dæmring» författare medförde. Hennes hufvudarbete, »Amtmandens Dotter», har ju utöfvat ett oberäkneligt inflytande på generationers åskådning af kvinnan, hennes ställning och hennes sjäslif, om än en annan och mindre af hennes böcker, den rörande och vemodigt älskvärda »I de lange Nætter», med dess vackra skildringar från hennes uppväxttid i Eidsvolds prästgård som den originelle prostens Wergelands dotter och den blif-

vande skalden Henriks syster samt dess gripande häntydingar på hennes första hjärtesor, är mera ägnad att slå an på nutidsläsare.

Hennes är äran att ha modigt öppnat kampen för vinnandet af en värdigare tillvaro åt kvinnan, och det är hennes verk, som alljämt fortsattes af dem, hvilka i Norge sträfva för kvinnans sak. Fröken Krog slutade med, att liksom man stod i begrepp att resa en staty öfver matematikern Abel, den mänskliga tankens representant, så borde man också med ett minnesmärke hedra den kvinna, hvilken väl kan anses utgöra en lödig representant för den mänskliga känslan i dess innerligaste form, den kvinliga känslan.

*

Den 26 nov. hölls den 5:te föreläsningen af professor *Henrik Schück* öfver »Lifvet i Vadstena kloster». Dagny har genom föreläsarens älskvärda tillmötesgående satts i stånd att i ett kommande häfte meddela det i hög grad intressanta föredraget in extenso.

*

Till fru *Lina Morgensterns* 70-årsdag d. 25 nov. har *Fredrika-Bremer-Förbundet* afsändt följande lyckönskningstelegram:

Innigen Glückwunsch und Dank wegen lebenslanger, erfolgreicher Tätigkeit im Dienste der Frauenbewegung.

Fredrika-Bremer-Förbundet.

*

Fredrika-Bremer-Förbundets stipendier.

För år 1901 finnas till ansökan lediga följande stipendier:

300 kr. för universitetsstudier (fritt stipendium);

300 kr. för högre utbildning i trädgårdsskötsel (fritt stip.);

400 kr. för elev vid fackskola i huslig ekonomi (Stockholms stads stipendium);

325 kr. för sjuksköterskeutbildning (Norrbottens stip.);

250 kr. för elev vid folkskolläraryrkesseminariet i Umeå (Västerbottens stipendium);

225 kr. för sjuksköterskeutbildning (Skaraborgs stip.);

200 kr. för elev vid högre afdeln. i tekn. skolan i Stockholm (Malmöhus stip.);

200 kr. för universitetsstudier (Vesternorrlands stip.);

200 kr. för elev vid folkskolläraryrkesseminarium (Blekinge stip.);

200 kr. för sjuksköterskeutbildning (Jämtlands stip.);

200 kr. för högre utbildning i trädgårdsskötsel (Östergötlands stip.);

200 kr. för universitetsstudier (Värmlands stip.);

200 kr. för elev vid fackskola i huslig ekonomi (Kristianstads stip.);

300 kr. för elev vid tekn. skolans högre afdeln. i Stockholm (Södermanlands stip.);

200 kr. för sjuksköterskeutbildning (Göteborgs och Bohus läns stip.).

Stipendieansökningar skola innan den 15 februari 1901 insändas till *Fredrika-Bremer-Förbundets stipendiekomité*, Stockholm. För rätt att söka

länsstipendium fordras intyg, att sökanden är och vid tiden för ansöknings inlämnande under 2 år varit mantalsskrifven inom det län, hvarifrån stipendiet sökes,

*

Örebro länsstipendium kommer efter framställd önskan af vederbörande inom länet att tillsvidare endast utdelas hvartannat år, således ej förr än år 1902.

*

Föreningens för Vålgörenhetens Ordande årsberättelse för 1899—1900 har nu utsändts och af dess innehåll hämta vi följande:

Arbetet å centralbyrån har fortgått efter samma plan som föregående år. De hos komitéerna behandlade ärendena hafva uppgått till 2,299 st.

Föreningens besökare hafva verkställt 1,460 utredningar angående hjälpsökandes förhållanden och häröfver afgifvit skriftliga rapporter. Härjämte har byråns kvinnliga biträde gjort c:a 600 besök hos fattiga.

Antalet hjälpsökande, som infunnit sig å centralbyrån eller där anmälts till erhållande af hjälp, har uppgått till 1,552 st.

Det direkta vålgörenhetsarbete, som af föreningen utförts, har, utom den betydelse det haft för de hjälpbehöfvande, för föreningen varit på en gång den källa, ur hvilken ständigt nya lärdomar och erfarenhetsrön hämtats, och det medel, hvarigenom föreningen sökt praktiskt påvisa vissa grundsatsers bärkraft och öfvertyga allmänheten om deras nödvändighet.

Att den materiella hjälp, som genom föreningen under alla dessa år lämnats hjälpbehöfvande, icke är ringa, därom hafva årsberättelserna burit vittnesbörd. Det årliga beloppet af utlämnade understöd närmar sig ett halft hundratusental kronor. För sistförflutna arbetsår uppgick understödssumman till kr. 46,418: 30, däraf kostnaden för slöjdfdelningen utgjorde kr. 2,100: 69, för barnhärberget kr. 3,345:46 samt utlämnade lån till hjälpsökande kr. 1,847: 90, fördelade på 23 olika personer, och uppgick hela beloppet utlånta medel vid årets slut till kr. 6,134: 60, fördelade på 126 låntagare.

Genom centralbyråns kommissionsafdelning har arbete anskaffats åt 112 personer. Samtidigt hafva 145 tillfällen till arbete erbjudits genom centralbyrån. Särskildt åt personer med nedsatt arbetsförmåga har arbete beredts genom slöjdfdelningen.

Genom centralbyrån hafva 53 barn, däraf 24 gossar och 29 flickor, varit utackorderade i hem på landet. För barn, hvilka på grund af klenhet och sjuklighet ansetts vara i behof af särskild vård och kraftig föda, har sådan beredts i föreningens barnhärberge.

Liksom föregående år har föreningen under sistlidna sommar ordnat för en del sjuklingar, så att de för hälsans vårdande fått besöka bad- och brunnsorter eller kunnat få vistas på landet sammanlagdt 139 personer, utom 2 hela familjer.

Bland nya uppgifter som föreningen satt sig före är den om beredande af »fortlöpande understöd åt orkeslösa» samt inrättande af s. k. »vandrande sparkassor».

Föreningen deltog i årets världsutställning i Paris genom sändande af en textad tablå, upptagande förteckning på alla välgörande föreningar, stiftelser och fonder i hufvudstaden, fördelade på 3 grupper: barnavård, anstalter för vuxna samt sådana för ålderstigna.

För föreningens tillgångar och utgifter samt redogörelse för alla under densamma sorterande komitéer, asyler etc. hänvisas till årsberättelsen.

Från skilda håll.

Maria folkskolas matlagningskurs. »Tio år äro nu gångna sedan *Maria folkskolas matlagningskurs* eller som den då kallades 'Folkskolans matlagningskurs' första gången öppnade sina dörrar för att bereda undervisning i husliga sysslor åt folkskolans barn», med dessa ord inledes berättelsen öfver denna nyttiga institutions tioåriga verksamhet. Den första skola i Sverige för undervisning i matlagning grundades 1882 i Stockholm af stiftelsen Lars Hiertas Minne på fru Anna Retzius' initiativ. Det var också på föranstaltande af fru Retzius som hösten 1890 ett ordnad *skolkök* för Maria folkskolas äldre elever kom till stånd i samband med den första *lärokursen för utbildande af matlagningslärarinnor för folkskolan och andra skolor*, från hvilken numera en stab af skickliga lärarinnor utgått, hvilka ledt undervisningen vid de sedermera upprättade skolköken här och hvar i landet. Vi nämna bland andra dem i Göteborg och Västerås, Carnegies hushållsskola i Göteborg, den vid Östermalms högre läroanstalt för flickor i Stockholm äfvensom »Högre lärarinneseminariets hushållsskola». De belysande detaljer, som berättelsen innehåller rörande denna första matlagningskolas verksamhet och erfarenheter, äro för öfrigt af stort intresse och visa i hvilken grad skolköksidén, tack vare det utmärkta sätt på hvilket den från början tillämpats, vunnit insteg i vårt land.

*

Kvinnan inom bokhandelsyrket. En person med erfarenhet inom bokhandelsfacket har väckt uppmärksamhet på önskvärdheten af att bildade unga kvinnor med energi och fallenhet för praktiskt arbete samt desslikes intresse för litteraturen måtte ägna sig åt detta arbete. Fordringarna som ställas på en bokhandelselev äro kunskap i svenska språket, räkning samt någon kännedom i tyska, engelska och franska språken; finnes för öfrigt god allmän bildning, är denna naturligtvis icke bortkastad. Efter hvad bokhandelsmatrikeln utvisar inneha redan nu rätt många fruntimmer, i synnerhet i landsorten, egna boklåder eller förestå någon bokhandelsfilial, men de ofta i bokhandelstidningen förekommande annonserna om kvinnliga biträden visa att bokhandelsyrket är ett arbetsfält, inom hvilket kvinnliga arbetskrafter mer än hvad hittills skett böra komma till användning.

*

Damernes Kunstflidsforening är namnet på ett företag, som nyligen startats i den danska hufvudstaden på initiativ af den för omkring två år sedan i Köpenhamn stiftade s. k. »Damernes Formiddagsklub». Enligt »Kvindernes Blad» är syftet med denna förening att verka för kvinnornas utbildning i konstindustri och att därigenom höja och förädla smaken med hänseende till de industriella arbeten, som finnas i hemmen, och samtidigt skapa bättre och ljusare förvärfsmöjligheter för dem som ägna sig åt den kvinliga husslöjden. Till vinnande af detta ändamål är det meningen att inrätta hvad som på danska kallas »Skoleværksteder». Efter en sex månaders kurs kunna eleverna bli anställda som aflönade arbeterskor inom olika industrifack eller också på annat sätt göra sina förvärfvade kunskaper fruktbringande. Vi svenskar, som på här berörda område redan ha en rik erfarenhet bakom oss, önska de danska kvinnorna all lycka i deras sträfvanden att höja konstfliten i sitt land och samtidigt sitt köns både konstnärliga utbildning och ekonomiska förhållanden.

*

En tidskrift för populär juridik, »Zeitschrift für populäre Rechtskunde», har den 1 okt. börjat utgifvas i Berlin af dr juris *Marie Raschke*. I programmet heter det bl. a.: »Kunskap om lag och rätt fordras af lagen, ty den utgår från den grundsatsen, att obekantskap med lagarna icke skyddar mot straff. Därför handlar enhvar i sitt eget intresse, om han studerar rättslära, och enhvar, som försmår att tillägna sig elementen af denna lära, skadar sig själf. Liksom på andra områden gäller äfven på det juridiska: *bildning gör fri*, och liksom om hvarje annat slags vetande äfven om det juridiska: *kunskap är makt*».

Tidskriftens plan är att orientera på lagstiftningens, domstolarnas och den juridiska vetenskapens fält. Den kommer att diskutera aktuella ämnen. Frågor från läsarna besvaras. Som bilagor följa populära framställningar af den privata och offentliga rätten.

*

I Österrike ha kvinnor genom en nyligen offentliggjord förordning fått rättighet att bedriva medicinska studier vid hemlandets universitet. Förut ha de varit hänvisade till att genomgå sina studier vid utlandets högskolor och därefter underkasta sig en sträng pröfning inför någon af sitt hemlands medicinska fakulteter för att få bli legitimerade läkare därstädes. Beträffande utbildningen ställas samma fordringar på dem som på männen, men undantag utlofvas för den händelse att några enskilda akademiska lärare skulle vägra att lämna kvinnor tillträde till sina kollegier.

En annan förordning lämnar kvinnor tillträde till farmaceutyrket, men rätten till själfständig ledning af ett apotek göres beroende af inrikesministeriets utslag.

*

Talande siffror. Af en redogörelse för den högre flickskolan i Frankrike framgår, att franska staten inom de sista 20 åren upprättat 40 lyceer och 23 colléges. De flesta franska flickor blifva likväl uppfostrade i kloster. År 1789 funnos i Frankrike 37,000 nunnor, 1878 hade deras antal vuxit till 127,000 och enligt folkräkningen för år 1899 utgöra de den häpnadsväckande siffran af 150,000.

*

Lina Morgenstern,

en af den tyska kvinnovärldens mest bekanta personligheter, firade den 25 november sin sjuttiårsfödelsedag — en bemärkelsedag, som Fredrika-Bremer-Förbundet äfven hedrat med ett på annat ställe meddeladt lyckönskings-telegram.

Härmed några biografiska data ur denna framstående kvinnas lif och verksamhet. Hon är född i Breslau 1830 och ådagalade redan i sin tidiga ungdom den innerliga medkänsla med de fattiga och de lidande, som sedan utmärkt all hennes verksamhet, så t. ex. genom stiftandet 1848 af den ännu lefvande »Pfennig-Verein» till understöd åt medellösa skolbarn. 1854 ingick Lina Bauer — som hon då hette — äktenskap med köpman- nen Theodor Morgenstern. Hon bosatte sig nu i Berlin, där ett utom- ordentligt verksamt lif började för henne. Hon tog initiativet till stiftan- det af en massa välgörenhetsföreningar samt till humanitært och sanitært gagnande inrättningar. Därjämte är hon ju, som bekant, en ledande kraft i den tyska kvinnorörelsen, särskildt som utgifvare och redaktör af den sedan 1874 utgifna veckotidningen *Deutsche Hausfrauenzeitung*. Hon är hedersledamot, ordförande, vice ordförande eller hedersordförande i ett stort antal in- och utländska kvinnoföreningar såväl som i åtskilliga fredssäll- skap och komitéer. Det var på hennes föranstaltande som den talrikt be- sökta kvinnokongressen i Berlin 1896 ägde rum.

Hyad som särskildt i Berlin har gjort fru Morgenstern till en nära nog populär personlighet är de 1866 genom henne åstadkomna »Berliner Volksküchen», hvilka blifvit mönster för många andra liknande anstalter och nått sin höga utveckling på grund af hennes bepröfvade organisations- talang. Denna för arbetsklassen och för pauvres honteux så betydelsefulla institution har mött det lifligaste deltagande och intresse inom alla befolk- ningslager, till och med från den aflidna kejsarinnan Augusta, som ofta infann sig i något af folkköken för att profva maten och för öfrigt plögade kalla fru Morgenstern till sig för att underhålla sig med henne om dit- hörande frågor.

Fru Morgenstern har äfven utvecklat en liflig skriftställareverksam- het som författare af barn- och ungdomsböcker, uppbyggelseskrifter, bio- grafiska arbeten o. s. v.

Fyra täflingsskrifter ha inkommit till den af Fredrika-Bremer- Förbundet utlysta pristäflan öfver ämnet: »*Betydelsen af den gifta kvinnans myndighet för henne själf och för samhället*». Täflingsterminen utlöpte 1:sta december.

Ellen Fries' stipendiefond för kvinliga historieforskare.

Redovisningen för de medel, som influtit till ofvannämnda stipendiefond, föreligger nu och framvisar följande resultat:

Anna Hierta-Retzium kr. 1,000, Bertha Nordenson 10, Nini Hierta, Däderö gård, 30, Elisabeth Uggla, Däderö gård, 5, Hulda Signeul 10, H. K. 5, Sophie Karlsson 1, E. 100, Sophie Whitlock 200, Ellen Whitlock 20, Louise Flodin 5, B. S. 25, Sophie Gumælius 10, Hedda Cronius 5, Mathilda Fryxell 5, Eva Fryxell 10, Ebba Lind af Hageby, f. Hierta, 25, Thérèse Andersson, f. Svanberg, 100, öfversten och friherrinnan A. E:son Leijonhufvud 10, hofffröken Ebba Leijonhufvud 5, grefvinnan J. Trolle-Bonde 15, Anna Dahlström 5, S. Gyllenereutz 5, Märta Leijonhufvud 5, Jeanette Mörner, f. Bennet, 10, hoffröken Eva Leijonhufvud 5, Elsa Uppling, f. Posse, 10, professor och fru S. Jolin 10, S. L. 25, G. d'Aubigné 2, Märtha Leijonhufvud 5, grefve Carl Trolle-Bonde 25, Margareta Cronstedt 5, Erik Burmån 10, Carolina Burman 10, grefve Eugène Lewenhaupt 15, Elsa Eschelsson 100, öfverste Bratt 10, Anna Hedin, f. Berlin, 10, föreståndarinnor och lärarinnor vid Brummerska skolan (genom fr. Anna Kruse) 37: 50, i stället för krans från Fredrika-Bremer-Förbundets styrelse 62, Th. Geijer 5, Hanna Palme, f. von Born, 10, Ellen Jolin 5, A., E. & S. Ulrich 10, G. & J. G—r 10, A. A. 2, Sophie Wising, f. Benedicks, 20, Gerda Cederblom 3, E. Cederblom 3, i stället för krans från Nya Idun 25, I. Petrelli 10, G. Elf 2, O. Lewysohn 5, I. Tauwon 10, Augusta Ekelund, f. Helling, 100, Hugo Ekelund 50, Charlotte Björnstjerna 5, Emma Ekelund, f. Helling, 30, Hilda Sundin, f. Helling, 50, Sofi Sundin 25, Hilda Kantzow, f. Sundin, 10, N. Zahle (Köpenhamn), 20, Hilda Herlenius, f. Ekelund, 10, Amanda Hammarlund 10, Hulda Lundin 20, d:r Gustaf Strömberg, Finspång, 10, H. och A. St. 10, K. W. 100, i stället för krans från lärare och lärarinnor vid Högre lärarinneseminarier och Normalskolan (genom fr. H. Casselli) 40, M. och A. R—s 40, T—k 10, H. K—r 5, Ebba T. 10, Ebba B. 10, Ellen af K. 10, Anna T. af W. 50, Valborg Olander, Falun, 20, M. C. 50, Ag. Fr., Göteborg, 10, L. Bergström 10, C. A. Sylwan 5, Eva Rodhe, Göteborg, 10, Maya Nyman, Göteborg, 5, Ida Hellander, Göteborg, 2, Anna Wijkander, Göteborg, 10, A. T. 5, H. R—dt 20, M. T—h 5, T. S—n 2, E. B. 5, E. R—dt 8, L. L. 5, Ellen v. Platen 5, Gulli Rossander, Upsala, 20, Anna Tamm, f. Bergendal, 10, Alfhild Tamm 5, Hildegard Thorell, f. Bergendal, 5, Kerstin Bohman, f. Rüffel, 20, v. F—n 50, Mueller 10, d:r B. Lundstedt 10, Ax. Sr 10, L. Lindstedt 5, Anna Benckert 10, Asta Rönblom 5, D. Molin 1, K. Rubin 1, Onämd 10, Onämd 1, E. W—m 2, H. B. 10, B. 5, L. Rbg 5, F. H. 10, En tacksam f. d. elev 5, Eva Dahlström, f. Olsson, 20, E. L. 5, A. 5, Elever i Åhllinska skolans VII:e klass 14: 15, Elever i Åhllinska skolans VIII:e klass 11, Elever vid Åhllinska skolans gymnasieafdeln. II 8: 50, Gerda Nilsson 10, Hanna Nilson 10, Dagmar Sjögren 10, Stina Wittrock 10, Elisabet Skarin 20, Anna Arosén 5, Anna Geijer 10, F. Q. 20, S. N. 10, A. B. 5, M. Kistner 5, E. S. 5, J. F. 10, från lärarinnor vid Kungsholms, Jakobs, Maria och Östermalms folkskolor (genom fröken Hanna Andersson) 102, från medlemmar af Kvinnoklubben (genom fröken H. Andersson) 14. S:a kr. 3,394: 15.

Till Fredrika-Bremer-Förbundet insänd periodisk litteratur 26 okt.—30 nov. 1900.

Svensk:

Eira n:r 20.
Folkskolans barntidning n:r 33—38.
Helsövänner n:r 21.
Hemtrefnad n:r 33—38.
Hemåt n:r 11.
Idun n:r 43—48.
Kyrklig tidskrift n:r 9—10.
Nordisk tidskrift n:r 6.
Nya bokhandelstidningen n:r 43—47.
Ord och bild n:r 10.
Saga n:r 19—20.
Sedlighetsvännen n:r 5.
Slöjdundervisningsbladet n:r 9—10.
Svensk bokhandelstidning n:r 43—47.
Svensk damtidning n:r 43—48.
Svensk lärartidning n:r 44—48.
Svensk musiktidning n:r 17—18.
Tidskrift för Sveriges landsting.
Varia n:r 10—11.
Verdandi n:r 5.

Finländsk:

Finsk tidskrift n:r 10.
Nutid n:r 6—10.

Norsk:

Husmoderen n:r 31—33.
Moral n:r 5.
Nylænde n:r 21.
Urd n:r 39—46.

Dansk:

Bog og Naal n:r 11.
Kvinden og Samfundet n:r 42—45.
Kvindernes Blad 25 okt.—8 nov.

Tysk:

Blätter des Badischen Frauenvereines n:r 21—22.
Deutsche Hausfrauenzeitung n:r 44—48.
Die Frauenbewegung n:r 21—22.
Dokumente der Frauen n:r 15—16.
Monatsbericht des Vereins christlicher Lehrerinnen n:r 11.
Neue Bahnen n:r 20—22.
Zeitschrift für populäre Rechtskunde n:r 1.

Engelsk:

The Nursing Record n:r 656—660.
The Woman's Journal n:r 41—45.

Fransk:

La Femme n:r 19.
La Fronde.
L'Humanité Nouvelle n:r 11.

— C. E. Lagerström —
FREJA-MAGASINET

STOCKHOLM

Lager af **Sybehör & Modevaror**

OBS! Order från Landsorten exp. skyndsamt.

SMEDMANS HANDELSSKOLA,

STOCKHOLM,

Storkyrkobrinken 9, Allm. Tel. 21 11.

Nya elever mottagas alla tider på året. Anmälningstid kl. 9—12.
OBS! Å bref anhålles om fullständig adress.

Gustaf Smedman.

Lomhördhet.

En rik Dame, som blifvit kurerad genom Dr. Nicholson's Artificiella Örontrummor, har skänkt till Institutet en summa af **Kr. 25,000**, på det att döfva eller lomhörda personer, hvilka ej hafva medel att förskaffa sig dylika, skola erhålla dem gratis. Bref torde adresseras till:

Institutet Nicholson, "Longcott," Gunnersbury, London, W.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prishelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

☛ Allt arbete utföres noggrant och af bästa material. ☛

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsgatan 31.

Anmälan.

Dagny utkommer **1900** med 20 häften, utgörande minst 28 tryckark.

Priset för hel årgång:

För medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* ... kr. 3.50.

För icke medlemmar af *Fredrika-Bremer-Förbundet* » 5.00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hvar bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å *Fredrika-Bremer-Förbundets* byrå till ett pris af 30 öre för enkelhäfte.

BARNÄNGENS antiseptiska Vademeccum

för **munnens, tändernas** och **hudens vård** m. m.

På begäran af Aktiebolaget Barnängens Tekniska Fabrik har jag inköpt prover af några i handeln förekommande, koncentrerade munvatten: Vademeccum, Dentolin, Stomatol, Gahnelit, Azymol och Aseptol och anställt jämförande undersökningar öfver deras förmåga att döda bakterier och att hindra bakteriens utveckling. Dessa undersökningar hafva skett under ensartade förhållanden för de olika munvattnen, såväl hvad beträffar munvattnens utspädningsgrad och temperatur som metoden för undersökningarna och de använda bakteriekulturernas motståndskraft.

Resultaten af dessa undersökningar framgå af nedanstående tabeller:

I. 2 % lösning af munvattnen.

Vademeccum	dödade i regel	Tyftusbacillen på 1 min.,	Difteribacillen på 1 min.
Dentolin	» » » »	» 1-2 »	» 2-3 »

II. 1 % lösning af munvattnen.

Vademeccum	dödade i regel	Kolerabakterien på 1 min.,	Difteribacillen på 2 min.
Dentolin	» » » »	» 1 »	» 3-4 »
Gahnelit	» » » »	» 1 »	» 4 »
Stomatol	» » » »	» 1-2 »	» 4 »
Azymol	» » » »	ej på 1/2 tim.,	ej på 1 tim.
Aseptol	» » » »	ej på 24 tim.,	ej på 24 tim.

Stockholm den 11 Juni 1899.

Germund Wirgin,

Leg. Läkare, Amanuens v. Karol. Institutets hyg. afdeln.

Adresser:

Fredrika-Bremer-Förbundet: Drottninggatan 54.

Rikstelefon 27 62. Förbundets byrå öppen 11-4. Allm. tel. 48 16.

F. V. O. Centralbyrå: Stora Nygatan 36

Rikstelefon 15 46 — Allm. telefon 27 15
är under vintern öppen alla helgfria dagar, utom lördagar, kl. 10-4.
För hjälpsökande kl. 1/2, 10-11.

Föreningen Handarbetets Vänner: Brunkebergstorg 18.

Öppet 10-4.